

GRIMM MU1: MUZIKALE VERFIJNING OP HET HOOGSTE NIVEAU

Er zijn van die apparaten waarmee Hifi-techneuten zich gelukkig wentelen in een weelderige whirlpool vol nullen en enen. Nou, dat geldt niet voor mij. De stalen rolluiken ratelen acuut dicht, om met moeite weer omhoog te komen, tot een kier. De Grimm MU1 lijkt zo'n apparaat. Maar niets is minder waar. Over de onschatbare muzikale waarde van het denkwerk van het Grimm Audio team.

Na het verzoek van Ernst om me te verdiepen in de MU1 en de eerste schreden ter kennismaking, bekruipt me al snel een ongemakkelijk gevoel. Wat is dit voor apparaat? En waarom moet dat zwarte doosje bijna €10.000 kosten? Ok, het is een streamer. Daar zijn er al een heleboel van en die klinken stuk voor stuk van best ok tot erg goed, voor (veel) minder geld. Het is niet eens een

DAC. Je komt er digitaal in en gaat er zo ook weer uit. Uiteraard mikt Grimm Audio op de toepassing met één van de varianten op de eigen LS1: actief, digitaal en onvolprezen. Zal het maar eerlijk zeggen: ga plat op de knieën voor deze ongelooflijk mooie weergevers, die ik al diverse malen heb mogen bewonderen. Heb voor de luistertest echter gebruik gemaakt van een externe versterker met DAC. Het signaal is

vervolgens weergegeven door Wilson Audio Sabrina's. Ook niet verkeerd, om een eufemisme te gebruiken. Even wat kreten: geen DAC, maar ook geen ADC. Dus tevens uitsluitend digitale ingangen, te weten AES/EBU, S/PDIF optisch en elektrisch, USB voor extra opslag, en de verbinding met Ethernet. Uiteraard voorzien de uitgangen in de mogelijkheid om de MU1 direct op de Grimm LS1 aan te sluiten, aangevuld met twee maal AES/EBU. Er zijn geen optische uitgangen. Rick Oldersom van Hifi Solutions, waar

de luistertest plaatsvindt, weet te melden dat Grimm een verloopkabel heeft van AES/EBU naar Coax. Dat zal de actieradius met externe versterkers en DAC's in ieder geval wat vergroten.

Zoals het klokje thuis tikt...

Het is duidelijk. Het vernuft van dit apparaat zit verstopt in de digitale inhoud. De werking van de streamer is gebaseerd op Roon software en biedt alle praktische en auditieve

voordelen die dit multiplatform met zich meebrengt. Over de techniek in de MU1 is al veel geschreven. Ik verwijs u graag naar het werk van mijn gewaardeerde concullegae en de info die Grimm Audio levert. Ik beperk me tot de belangrijkste punten, die heel bijzonder zijn omdat ze a. door Grimm zelf zijn ontwikkeld in Eindhoven en b. tot een verbijsterende luisterervaring hebben geleid. Klap uit de school, kan het niet laten. Kernpunten zijn een uitgebeend Linux systeem met zelf ontwikkelde drivers, een PCI board dat de (Intel) NUC koppelt aan de inventies van Grimm, de eigen voeding met een extreem laag ruis- en bromniveau, de home-made, ingebouwde digitale klok met minimale jitter en tot slot een in eigen gelederen geprogrammeerde FPGA. Leuke term voor bruiloften en partijen: deze chip zet ieder digitaal formaat om naar PCM 176,4 of 192 kHz, afhankelijk van de sample rate (snelheid) van de bron, en stuurt deze data naar de uitgangen. Deze termen snap ik ternauwernood, maar wat ik wél goed begrijp is dat door de bijzondere toepassing van de oversample-techniek in de MU1 de externe DA-omzetting soepeler, eenvoudiger (lees: beter) verloopt. Grimm claimt hierdoor een (veel) betere prestatie van bijna iedere aangesloten DAC. Er is meer, maar eerst nog

wat termen: ieder digitaal formaat wordt intern omgezet naar viervoudige PCM, ook DSD. Apparaten die op de digitale ingangen zijn aangesloten, waaronder een CD loopwerk, zullen maximaal profiteren van de interne signaalbewerking, in belangrijke mate dankzij de klok uit Eindhoven. Simpel gezegd: ook een CD zal beter klinken met de MU1 tussen loopwerk en DAC.

Pro Tools

Lees zojuist wat ik heb geschreven en stel vast dat ik me op de rand van mijn schoenmakersleest begeef. Bovendien zijn het termen op papier. Wat herken ik hiervan, op voorhand? En zullen de oren de claims bevestigen? Herkenbaar is de ervaring met Pro Tools, het digitale opname- en edit medium dat gemeengoed is in de muziekwereld. Ook al blijven AD- en DA-omzetters gelijk, dan nog resulteert iedere update van Pro-Tools, zowel in de computer als de bijbehorende interfaces en zowel in soft- als hardware, tot een verbetering van de geluidskwaliteit. Iets dat niet alleen mij is opgevallen, maar ook sound engineers met veel meer ervaring dan ik.

En hoe zit het dan met de MU1? Loop naar Hifi-Solutions

in de lichtkille ochtendzon, met veel goede zin en gitaar op de rug, om het gezelschap tijdens de koffie te overtuigen van het feit dat er toch echt niets gaat boven onversterkte weergave. Naast koffie, ontvangt Rick me met de voor de gelegenheid opgestelde set: Devialet 1000 Pro, de genoemde Wilson Audio Sabrina en, in het middelpunt van de belangstelling, de MU1. Los van bekabeling en toebehoren een set van bijna €60.000, waarvan de MU1 €9.800 voor z'n rekening neemt. Ter vergelijking sluit Rick een soortgelijke streamer met dezelfde prijs ter afwisseling aan, en laat dezelfde producties op de verschillende digitale wondermachines horen. De rest van de set blijft gelijk, inclusief de AES/EBU kabel(s). Ik luister. En huiver.

Jean Pierre

Rick kan de verleiding niet weerstaan om mij alvast één en ander in te fluisteren. Wil graag nog zo'n heerlijke cappuccino, dus ik klets een beetje slap mee. Maar intussen ontvouwt het wonder zich onmiskenbaar in mijn oren. We beginnen met een live-versie van Misha Alperin's 'Heavy Hour'. "Let op de percussie." Rick doelt op de pauken, die à la Barok en Mozart met een houten stok zonder vilt op de kop worden

bespeeld. Ten opzichte van de alternatieve streamer hoor je meer snelheid in de aanslag, waardoor alle instrumenten veel duidelijker in 3D staan. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de helderheid van het geluidsbeeld. Zowel de toegevoegde galm als de ruimte waarin 'Heavy Hour' is opgenomen komen prominenter naar voren. Hetzelfde geldt voor een live-versie van Miles Davis' 'Jean Pierre', door Marcus Miller plus band. Alle attacks van de instrumenten staan er opeens met een 'live' gevoel, zowel in de opname als in de luister-ruimte van Hifi Solutions. Nog een live-opname: George Michael vertolkt een schitterende versie van Sting's 'Roxanne', van het album Symphonica. Ook hier hetzelfde beeld. Een orkestrale, ruimtelijke uitvoering waarin George Michael lijkt teruggekeerd van zijn voortijdig overlijden, alsof het allemaal een vergissing is geweest.

Berlioz

'Tra le procelle assorto' is een aria uit Cleopatra e Cesare van Carl Heinrich Graun. In de uitvoering met Regula Mühlemann lijkt het alsof de sopraan zo de winkel aan de Muiderstraat is binnengelopen. Een gevoel dat pijnlijk wordt versterkt als de alternatieve streamer weer van stal wordt

gehaald. Dezelfde prijs - klinkt overigens ook fantastisch - maar wàt een verschil met de MU1. Het duidelijkst ervaar ik het onderscheid nog wel met een uitvoering van de Symphonie Fantastique, het meesterwerk van Hector Berlioz, door het Philharmonia Orchestra onder leiding van Charles Dutoit. Zelfs de aanzet van de in de regel wat omfloerste dubbel-riet hobo komt duidelijk, helder en vooral uiterst natuurlijk naar voren, zonder ook maar de geringste neiging om weg te zakken in de overige houtblazers. Het effect op de ruimte, in dit geval de concertzaal waarin de opname heeft plaatsgevonden, is groot. Je ervaart domweg meer van de akoestiek. Ik hoor het verschil in attack nu ook heel duidelijk bij de strijkers. Zelfs de zachte aanzet van de strijkstok bij de celli fluistert helder in het 'tutti' orkest. We komen op een ander pijnlijk punt. Ik heb het geluidsbeeld van een strikt digitale aangelegenheid nog nooit zo natuurlijk gehoord. Zo analoog als digitaal maar zijn kan. Heb de nodige reserves bij vinyl, ben daar dus niet zo gevoelig voor, maar Rick is draaitafel-adept, en bovendien in het gelukkige bezit van een strikt analoge keten op het allerhoogste niveau. En ook hij beaamt dat dit toch echt een stadium verder gaat.

De conclusie moet zijn dat de mannen uit Eindhoven een belangrijke stap hebben gezet in de richting van de ideale digitale be- en verwerking, om het simpel uit te drukken. De overige componenten kunnen nog verder 'ins blauwe Hinein', met al even hemelsblauwe prijskaartjes, maar wat Grimm heeft gepresteerd in dit, uiteraard, al behoorlijk hoge

prijsegment is ronduit fantastisch, zeker ten opzichte van alternatieven met dezelfde prijs. Het systeem is bovendien open; nog tal van innovaties, met name in de software, liggen in het verschiet. Een belangrijke doorbraak, voor mij vooral in muzikale zin. Ben hier heel blij mee. Mijn grote bewondering!

Kenmerken Grimm MU1

- Roon Core and Roon End Point geïntegreerd
- ultra high up- and downsampling precisie
- ultra low clock jitter
- naadloze integratie met Grimm LS1 serie
- ultieme bron voor DACs
- ondersteuning van alle sample rates en formats
- surround playback optie met 6 digitale uitgangskanalen
- AES, S/PDIF en optische digitale stereo ingangen
- high performance FM receiver
- externe USB en NAS storage, optionele interne SSD
- ondersteuning van Tidal en Qobuz
- ondersteuning van Spotify Connect
- 355 x 85 x 295mm (WxHxD)
- 5 jaar gelimiteerde garantie
- prijs € 9.800

Meer informatie op www.grimmaudio.com